מראי מקומות- בכורות מ"ב

א) **הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס, סמי מכאן טומטום-** ולא ביאר הגמ' מה דינו של טומטום לפי זה, ונקט **בהערות להגרי"ש** דכיון דספק הוא, צריך ליתן כערך זכר, משום ספק דאורייתא, שלא יעבור על לא יחל דברו. וכ' דאי"ז דומה לספק מתנות כהונה, דשם הדין הוא דהמע"ה, משום דכאן יש איסור דלא יחל [ויש לעי' אם זה תלוי בהמח' **ר"ן** ו**רשב"א** בנדרים (ז.), וצ"ע, ואכ"מ].

ב) **הזכר ולא טומטום ואדרוגינוס-** כ' **תוס'** בסוף דבריו דלעולם ס"ל לר' יהודה (דברייתא זו אתיא כוותי') דאנדרוגינוס ספק הוא, ומה דהתורה ממעטו מערכין, אף דאו זכר או נקבה הוא, היינו משום שהוא משונה, וא"כ אינו נכלל בערך זכר או נקבה. ומה שהתורה מרבה אנדרוגינוס למילה, היינו דאף על הצד שהוא נקבה, מ"מ חי' התורה דחייב במילה. אלא דאכתי ק"ק, דאם כלפי שמיא גליא באמת הוי זכר, א"כ למה צריך לרבותו למילה, מהכ"ת למעטו, הא זכר הוא. וכ' **החק נתן** דאה"נ, אם כלפי שמיא זכר הוא, א"כ ע"כ הקרא דדרשינן לרבותו למילה צריך ללמוד ממנה דרשה אחרת.

ג) **אם זכר או נקבה, ולא טומטום ואדרוגינוס- פרש"י**, ולא בא הכתוב למעט ספיקא, וא"כ ע"כ טומטום ברי' הוא, ועוד, ממ"נ הוי זכר או נקבה וכשר. ולפי מש"כ **תוס'** לעיל (מא:) דהקו' דאתי קרא למעט ספיקא לא קאי אלא אנדרוגינוס, לכאו' צריך לפרש דוקא כמו ה"ועוד" דרש". אבל מרש"י מבואר דלא ס"ל כתוס', אלא דאף בטומטום שייך להק' ואתי רק למעט ספיקא. ולגבי מה שהק' תוס', דשפיר מצינו מקומות כזה דהתורה ממעט ספיקות, אי' **בהערות להגרי"ש** (מא:) די"ל דס"ל לרש"י כמש"כ האחרונים דלא הק' כן היכא דהתורה בא להקל, אבל היכא דהתורה בא להחמיר, שפיר יש להק' למה צריך קרא, הא בלא"ה הי' פסול מספק.

ד) **וטומטום ואנדרוגינוס, כולם מטמאים בגדים אבית הבליעה-** ומבואר דאף בעופות אי' מציאות של טומטום ואנדרוגינוס. וכ' **הרדב"ז** (פסוה"מ ז', ד), "ואם תשאל, במה יוכר הטומטום ואנדרוגינוס בעופות, והלא אין להם זכרות ונקבות מבחוץ, תשובתך, כל עוף שאינו בא על אחרים, ולא אחרים באים עליו, זהו טומטום, וכל עוף שהוא בא על אחרים, ואחרים באים עליו, זה אנדרוגינוס".

ה) **לימא הוא דאמר כרבנן בתראי-** הק' **הצאן קדשים**, מה ענין פסק של ר' אלעאי לרבנן בתראי, הרי רבנן בתראי ס"ל שאין חילוק בין מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות, אלא סבירא להו דכל טומטום ברי' הוא, ור"א הורה במטיל מים במקום נקבות דוקא, ולכן אי"ז כרבנן בתראי. וכ' דמ"מ י"ל דר' אלעאי ס"ל כרבנן בתראי, שהרי אין מבואר דס"ל לר' אלעאי דוקא במקום שמטיל מים במקום נקבות דוקא, אלא דמעשה שהי' כך הי', וא"כ יתכן דס"ל כרבנן בתראי.

ו) **כמאן, כר' מאיר דחייש למיעוטא-** הק' **בהערות להגרי"ש**, הרי שי' **תוס'** הוא דאף ר"מ מודה דהיכא שיש חזקה כנגד המיעוט דלא חיישינן להמיעוטא, דהו"ל כמו מיעוטא דמיעוטא, וא"כ, למה כאן ניחוש למיעוטא אף לר"מ, הרי יש כאן חזקה שאינו קדוש, שבמעי אמו לא הי' בו שום קדושה. ותי' דאזלי' בשי' ר' הונא דקדושת הבכור חלה למפרע ועוקרת החזקה דמעיקרא, וא"כ על הצד דהי' קדוש אין כאן חזקה כנגדו, ושפיר חיישינן למיעוטא.

ז) **ומיבמים לאשתו-** כ' **רש"י**, אבל הוא אינו מיבם משום דאינו בן לידה, ולא קרינא בי' להקים לאחיו שם. וכ' **הרש"ש**, דכוונת רש"י לומר דעתה, כמו שהוא עכשיו, אינו ראוי להוליד, אבל ראוי הוא להקים שם כשיקרע ונמצא זכר, דאי לא תימא הכי, אלא דלעולם אינו ראוי להוליד, א"כ אף אינה צריכה חליצה, וא"כ מהא דזקוקה ליבום מבואר דלאחר שנקרע יהי' ראוי להוליד. אולם העיר לפי זה דא"כ טפי הו"ל לרש"י לפרש דאינו בר ביאה בכלל, ולכן לא שייך לייבמה. וע"ע **בהערות הגרי"ש** בזה [וצ"ע כוונתו].

ח) **ומאן תנא אליבא דר"ע-** פי' **בהערות להגרי"ש** (ע"פ דברי **ר' גרשום**), דכיון דר"ע לא אמר בעצמו מה ס"ל לענין סריס, א"כ צריכין אנו לברר ע"פ תלמידיו איך לפרש דבריו.

ט) **לפסול במקום אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו-** וק', למה תהי' צריכה חליצה שלא במקום אחין, הרי לכאו' יש להתירה לשוק מדין ספק ספיקא, ספק זכר ספק נקבה, ואת"ל זכר, דלמא סריס חמה הוא, ואינו זוקקה ליבום כלל. ע' **בשו"ת מהרי"ט** (ב', ב') שהק' כן, וכ' דאין לומר דלא חיישינן לסריס, שהרי אמרי' דהואיל ואשתני אשתני. וע"ש שכ' דפעמים שנאמר הס"ס להיפוך, דמקילין על הצד שהוא זכר, וא"כ נמצא דהו"ל ס"ס דסתרן אהדדי, וא"כ לא אמרי' בזה ס"ס כלל [ע"ש בדבריו וצ"ע כוונתו באיזה ציור בא לומר דיש ס"ס להיפוך]. וע' **בהערות להגרי"ש** שהביא מה**בית מאיר** דחולק על כלל זה של המהרי"ט, והוא תי' באו"א, דכיון דספק א' איכא לברורי, דהיינו דיכול לקרועו ולדעת אם זכר הוא או נקבה, א"כ אין סומכין על ס"ס בכה"ג.

י) **לפסול במקום אחין-** פי' **ר' גרשום**, שאם עשה בה מאמר פוסלה על האחין. והק' ה**ראשית בכורים**, למה נקט ר' גרשום שעשה בה מאמר דרבנן, הרי טפי הו"ל לפרש שעשה בה חליצה, דפוסלה דאורייתא משום דכיון שלא בנה שוב לא יבנה. ותי' ע"פ היסוד של ה**אבני נזר**, דהיכא דע"פ רוב אין המצוה מצוה, אז היוצא ממי שרוצה להוציאו במצוה זו אין לו כוונה, והו"ל כמתעסק אצל החלות (וא"כ אפי' על הצד דחל אינו יוצא, שהרי אין לו כוונה). וא"כ, כיון דקיי"ל דחליצה צריך כוונת האשה, וע"פ רוב אין חליצתו חליצה, דדלמא נקבה היא, ואפי' את"ל זכר, דלמא סריס הוא, וא"כ ודאי אין חליצתו חליצה, דהאשה לא כוונה. אבל מאמר, דמהני בע"כ דאשה, א"כ אע"פ דע"פ רוב אין המאמר מהני, אבל כיון דאי"צ כוונתה, ממילא על הצד דחל המאמר הרי הוא מאמר, וממילא יש לחוש שמא פוסלה על האחין.